



Jaarverslag Stichting Brabantse Bronnen 2017

Algemeen

Stichting Brabantse Bronnen is notarieel opgericht op 22 januari 2009. De Stichting heeft als doel het bevorderen van de kennis van de cultuurgeschiedenis van Brabant en het versterken van de culturele identiteit van (Noord-)Brabant en zijn regio's. Stichting Brabantse Bronnen probeert dit doel onder meer te bereiken door de digitale ontsluiting van Brabants bronnemateriaal in samenwerking met relevante partners en door het uitvoeren – en laten uitvoeren- van educatieve projecten en voorlichting. Het bestuur van de Stichting heeft in 2017 een wijziging ondergaan: mr. R. Severijns is gestopt als bestuurslid, L. Roolvink MSc heeft zijn plaats ingenomen. Het bestuur van Stichting Brabantse Bronnen bestaat uit prof. dr. A.J.A. Bijsterveld (voorzitter), de heer G. van den Oetelaar (penningmeester), dr. J.G.M. Sanders (lid, vicevoorzitter), L. Roolvink MSc (lid) en drs. A.W. de Beer (secretaris). Het bestuur vergaderde in het verslagjaar vier keer.

Subsidies

In het verslagjaar 2017 werd ondersteuning ontvangen van het Brabants Historisch Informatie Centrum.

Personeel

In 2017 was mw. dr. G.A.M. Van Synghel niet werkzaam voor de Stichting Brabantse Bronnen op basis van detachering door het Huygens Instituut voor Nederlandse Geschiedenis (KNAW). Mw. Van Synghel voerde in 2017 wel werkzaamheden uit voor de Stichting. Deze hebben betrekking op het project 'Digitalisering en ontsluiting van 188 oorkonden van het Clarissenklooster Boxtel uit het archief te Megen, 1390-1719'.

Digitalisering en ontsluiting van 188 oorkonden van het Clarissenklooster Boxtel uit het archief te Megen, 1390-1719

Van ca. 1470 tot 1717 hebben de Clarissen in Boxtel gewoond. Na vele omzwervingen wonen de

Clarissen op dit ogenblik in Megen, in het klooster Sint Josephsberg. In dit Clarissenklooster bevindt zich een omvangrijk archief van de Boxtelse Clarissen, met oorkonden vanaf de veertiende tot en met de negentiende eeuw. De oorkonden hebben tijdens de kloosterbrand en de diverse oorlogshandelingen zwaar te lijden gehad en dragen de sporen van waterschade. Er zijn meerdere pogingen ondernomen om de vervaagde teksten weer zichtbaar te maken met o.a. broom, een scheikundig procedé dat inmiddels verboden is en overbodig door de introductie van de UV-lamp. Helaas hebben die tot zware beschadiging geleid. Het archief van het Boxtelse Clarissenklooster is privébezit, niet ontsloten en tot op heden niet toegankelijk voor (wetenschappelijk) onderzoek. Met het project 'Digitalisering en ontsluiting van 188 oorkonden van het Clarissenklooster Boxtel uit het archief te Megen, 1390-1719' wordt het rijke, tot nog toe ontoegankelijke archief van de Clarissen te Boxtel niet alleen op een wetenschappelijk verantwoorde manier inhoudelijk ontsloten en geïventariseerd, maar ook digitaal beschikbaar gesteld. Het project is van start gegaan op 1 mei 2016. Doel is de digitale ontsluiting en publicatie van 188 oorkonden van het Clarissenklooster van Boxtel op de website van het BHIC en de Heemkundekring Boxtel.



Zuster Chiara en Geertrui Van Synghel. Foto: Rini van Oirschot

Mw. Van Synghel heeft in 2017 216 foto's gecodeerd en voorzien van een definitieve nummering op basis van de datering. Daarbij heeft zij de foutieve datering van oorkonden gecorrigeerd. Zij heeft regesten gemaakt van 111 stukken; de bezegeling is beschreven en incidenteel zijn de dorsale aantekeningen opgenomen. Alle persoons- en plaatsnamen zijn geïndiceerd. Een aantal oorkonden is zwaar beschadigd; in de vorige eeuw is geprobeerd om met kalium hexacyanoferraat (geel bloedloogzout) onleesbare passages zichtbaar te maken. Deze oorkonden zijn nader onderzocht met een kwartslamp.



Ontvangst van de Clarissenwerkgroep in de moestuin van de Clarissen te Megen. Foto: Rini van Oirschot

De fotografen Rini van Oirschot en Christ van Eekelen hebben in 2017 de derde en laatste tranche van de foto's gemaakt. Pater Hans de Visser heeft regesten gemaakt van zeventien oorkonden.

In totaal zijn er nu 151 oorkonden bewerkt. Na bewerking blijkt het archief van de Clarissen achttien stukken meer te bevatten. Daarmee komt het totaal uit op 206 in plaats van 188 stukken.

Lezingen

- 'Achter slot en grendel: de ontsluiting van de oorkonden van het Clarissenklooster te Boxtel (1390-1719)'. Heemkundekring Boxtel, 7 november 2017
- 'Digitale ontsluiting van oorkonden en protocollen. Methodologische beschouwingen en de potentie van Transkribus', Internationaal congres 'Van scriptorium naar charterbank'. *Trends in het ontsluiten van oorkonden* (Tilburg, 14 december 2017).

Onderzoeksbegeleiding

- Voorzitter van de Commissie van Toezicht en Advies van de *Charterbank Regionaal Archief Tilburg* (<https://charterbank.regionaalarchieftilburg.nl/>), bestaande uit dr. A. Adamska, dr. J. Sanders en drs. A. de Beer.

Congres

- Organisatie i.s.m. drs. A. de Beer, Regionaal Archief Tilburg, van het internationaal symposium 'Van scriptorium naar charterbank'. *Trends in het ontsluiten van oorkonden* (Tilburg, 14 december 2017).

Eindrapportage 'Het Groene Woud in vogelvlucht'

Medio 2017 heeft Stichting Brabantse Bronnen de eindrapportage opgesteld van het project 'Het Groene Woud in vogelvlucht'. Op 4 november 2014 heeft Stichting Brabantse Bronnen bij de Streekrekening een aanvraag gedaan, 'Het groene Woud in vogelvlucht', voor het maken van

luchtfoto's (met drones) in het kader van de realisatie van de landschapscanon van Het Groene Woud. Deze aanvraag is gehonoreerd.

Rondom de landschapscanon zijn een aantal projecten gerealiseerd (tezamen vormen zij het canon+project): onderzoek naar en reconstructie van de grenswallen op Velder en Speet, het plaatsen van 27 toponiemenbanken en twee veldkapellen in Het Groene Woud en het herstel van waterputten. Al deze deelprojecten versterken de kwaliteit van Het groene Woud en maken door hun concrete producten het landschap zichtbaar en beleefbaar voor zowel inwoners van het groene Woud als bezoekers. In de landschapscanon worden de ontwikkelingen van het landschap beschreven vanaf de prehistorie tot de huidige tijd aan de hand van – merendeels- historische bronnen. Landschapselementen kunnen vooral goed worden waargenomen vanuit de lucht. Zoals bijvoorbeeld de alleenstaande toren van Oostelbeers (gemeente Oirschot) die, hoewel zichtbaar vanaf de grond, pas echt beleefbaar wordt via luchtfoto's.

Met de bijdrage van de Streekrekening (€ 1.000,-) heeft Stichting Brabantse Bronnen een aantal typische landschapselementen vanuit de lucht laten fotograferen. Het gebruik van een drone bood hierbij ongekennde mogelijkheden. De kosten bedroegen € 1.800,- (incl.) per dag. Voor de kosten boven de € 1000,- heeft SBB garant gestaan.

De gemaakte foto's zijn te zien op de website www.landschapscanonhetgroenewoud.com en in het boek *Canon van Het Groene Woud. Ontwikkeling van landschap, natuur en bewoning* van Jan van der Straaten.



Geertrui Van Syngel tijdens het symposium 'Van Scriptorium naar Charterbank. Trends in het ontsluiten van oorkonden'. Foto: Cloakture

Financiële afwikkeling project Grenswallen in het Nationaal Landschap HGW

In 2017 heeft de eindafrekening plaatsgevonden van het project 'Grenswallen (datering en herstel) in nationaal landschap Het Groene Woud. Het betreft hier het herstel en beplanten van de Velderse Wal op *Velder* en verschillende onderdelen van de grenswal om *Het Speet* in *De*

Geelders. SPPIILL heeft – op het laatste deel na- de eindrapportage van het project goedgekeurd en heeft voldaan aan de laatste financiële verplichtingen.

Landschapsbiografie van de Dommel

Het stroomgebied van de Dommel is een bijzonder waardevol gebied. De stedendriehoek Eindhoven – Tilburg – Den Bosch behoort tot de meest kennisintensieve en creatieve regio's in Europa. Stad en platteland zijn nauw met elkaar verbonden en vormen samen de Brabantse 'mozaïekmetropool'. In het gebied zijn bijzondere natuurgebieden en cultuurlandschappen te vinden, zoals de Kempen, de Grote Heide, Het Groene Woud en de Loonse en Drunense Duinen. De afgelopen jaren zijn verschillende 'landschapsbiografieën' verschenen, een nieuwe manier om het verhaal van de ontstaansgeschiedenis van het landschap van een bepaald gebied voor een breed publiek toegankelijk te maken. In een landschapsbiografie wordt de kennis van de aardwetenschappen, archeologie, historische geografie, architectuurgeschiedenis en ecologie in samenhang met elkaar gepresenteerd. Ook andere kenmerkende aspecten van de streekcultuur en -identiteit kunnen in een landschapsbiografie worden opgenomen. Doel van het project is om een Landschapsbiografie voor het hele stroomgebied van de Dommel te maken, een standaardwerk dat de landschappelijke en historische rijkdom van het stroomgebied van de Dommel voor een breed publiek toegankelijk maakt.



Jan Sanders tijdens het symposium 'Van Scriptorium naar Charterbank. Trends in het ontsluiten van oorkonden'. Foto: Cloakture

Stichting Brabantse Bronnen heeft het initiatief genomen om de mogelijkheden van zo'n biografie te verkennen. Zij heeft Overland gevraagd om in samenwerking met Theo Spek een uitvoeringsgereed projectvoorstel te schrijven. Stichting Brabantse Bronnen ziet zichzelf niet als de toekomstige trekker van het project. Op dit moment wordt bekeken welke partij(en) als trekker en eventueel medefinanciers op kunnen treden. Dit project is reeds opgenomen in het door Het Groene Woud bij de provincie Noord-Brabant ingediende uitvoeringsprogramma.